

Світло любові, добра, мудрості Неллі Ничкало !

При майстрах якось легше. Вони – як Атланти.
Держать небо на плечах. Тому і є висота.
Ліна Костенко

Слово «Світло» на першій сторінці Біблії згадується п'ять разів, проходить через весь текст і на останній сторінці звучить тричі. Освіта – це діяльність, спрямована на освітлення душі та підготовку особистості до життя в світі. Світяться очі дітей і дорослих, що мали честь і щастя спілкуватися з справжнім Педагогом і Наставником, мудрим керівником, талановитим науковцем, Людиною великого серця і розуму – Неллею Григорівною Ничкало.

Нелля Григорівна Ничкало -дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, іноземний член Російської академії освіти, дійсний член Міжнародної академії акмеологічних наук і Міжнародної академії педагогічних наук. Вона є відомим фахівцем у галузі освіти дорослих та професійної педагогіки.

За вагомий внесок в розвиток педагогічної науки її нагороджено високими державними і громадськими відзнаками: орденами Княгині Ольги III ступеня та «Знак пошани», медалями «За доблесну працю» і «Ветеран праці», Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, нагрудними знаками «Відмінник ПТО СРСР», «Відмінник освіти України», «Антон Макаренко» і ін. Вона також стала лауреатом міжнародної премії імені О.Г. Неболсіна.

Але найбільший здобуток Неллі Григорівни Ничкало- це її учні, серед яких багато талановитих науковців, державних і громадських діячів, блискучих менеджерів освіти. Вона є науковим керівником, консультантом, порадником багатьох українських та зарубіжних педагогів, знана не лише в Україні, але і в сусідніх Росії, Білорусі, Молдові, а також у Польщі, Чехії, Італії, Іспанії, Франції. Нині, мабуть, не залишилося на континенті країни, де б не лунало полум'яне слово доктора Неллі Ничкало, де не було б у неї учнів та послідовників.

Під її науковим керівництвом підготовано та успішно захищено 33 докторських, 79 кандидатських дисертацій.

Нелля Григорівна Ничкало належить до найкращих, творчих та надзвичайно працелюбних представників української еліти, для яких моральні принципи і державні потреби є набагато важливішими, аніж власні інтереси.

Нелля Григорівна завжди знаходиться в авангарді творців педагогічної та професійно-технічної освіти. Під її керівництвом розроблено Концепцію розвитку професійної освіти в Україні (1991), Концепцію Державного стандарту професійно-технічної освіти (1998), Концепцію розвитку професійно-технічної освіти (2004). Н.Г. Ничкало – співавтор Державної Національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національної доктрини розвитку освіти України, Закону України «Про професійно-технічну освіту». Вона –

організаторстворення Центрально-Східно-Європейського клубу професійної освіти, член міжгалузевої Ради при Кабінеті Міністрів України з проблем професійно-технічної освіти, голова відповідної науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України, а також фундатор освіти дорослих як нової самостійної освітньої галузі в нашій державі.

Нелля Григорівна є головним редактором журналу «Педагогіка і психологія професійної освіти», редактором журналу «Професійно-технічна освіта», членом редакційних колегій науково-методичних видань (журналів «Неперервна професійна освіта: теорія і практика», «Рідна школа», «Педагогіка і психологія» та ін.), співредактором польсько-українського і українсько-польського щорічника «Професійна освіта: педагогіка і психологія».

Вона є активним організатором і учасником численних міжнародних та всеукраїнських наукових конференцій, форумів, де виступала з багатьох важливих проблем професійної освіти дорослих, прогнозування розвитку школи, співвідношення глобалізації і національної самобутності освіти та культури України, об'єднання зусиль учених в умовах глобалізаційних процесів та ін.

У полі її наукових інтересів постійно перебувають проблеми підготовки підручників, посібників, довідникових видань. Засприяння і безпосередньої участі Н.Г. Ничкаломолоді науковці видають десятки монографій, підручників, навчальних посібників, словників та сотні статей.

Творчі досягнення Неллі Григорівни Ничкало можна заносити в книгу рекордів Гіннеса за багатьма номінаціями, одна з яких – прогностичне бачення стратегії освітніх реформ у світовому масштабі, подолання інерції освітніх систем та їх планетаризація.

Нелля Григорівна – автор понад 600 наукових праць, серед яких монографії, посібники, енциклопедії, зокрема: «Професійно-технічна освіта в Україні: проблеми досліджень», «Неперервна професійна освіта як світова тенденція», «Стандарти професійно-технічного образования України», «Стандарти професійної освіти і проблеми методологічних і творчих пошуків», «Педагогічна книга майстра виробничого навчання», «Трансформація професійної освіти України», а також на польській мові «Професійна освіта в Польщі та Україні – на тлі перемін» і багато інших наукових праць. Вона вільно володіє декількома мовами.

Нелля Григорівна Ничкало – особистість надзвичайно багатогранна, адже вона – Вчитель, Психолог, Науковець, Організатор, Творець, Берегиня (Дружина, Мама і Бабуся) та чарівна сонячна Жінка, яка схожа на Ангела, що зійшов на землю для служіння і допомоги людям.

Життєвий шлях Неллі Ничкало – яскравий взірець того, що завдяки невтомній енергії можна досягти небачених висот. Її доля – тернистий шлях сходинками навчання, педагогічної та організаційної роботи, наукових досліджень, керівної діяльності.

Її раннє дитинство випало на період фашистської окупації України, а юність – на жорсткі роки повоєнної відбудови.

Становлення особистості та психолого-педагогічного таланту Неллі Ничкало розпочиналося «від супротивного». Згадуючи своїх вчителів Нелля Григорівна зазначає: «... скільки живу, стільки й чую, як усі добрим словом згадують свою першу вчительку. Про таку другу маму, чуйну й чудову наставницю написано багато книжок, оповідань, віршів і пісень...

І згадала я мимоволі свою першу вчительку. Та мені не пощастило. І я соромилась зізнатися в цьому. Тому завжди мовчала, коли мова йшла про першу вчительку. Моя перша вчителька у Волноваській середній залізничній школі не любила дітей, особливо зі злидених сімей. До них належала і я в ті гіркі повоєнні роки. І кинула я ту школу. Як мене не вмовляла мама, я більше не могла бачити ту вчительку. Я навіть не запам'ятала її імені».

І мале янголятко Нелля пішла шукати свою справжню Вчительку, адже всі люди, а особливо діти, потребують любові, розуміння, уваги і поваги, та гостро відчують і переживають будь-які прояви несправедливості, жорстокості, приниження людської гідності.

«Декілька днів тривав мій страйк, сиділа вдома, плакала, - згадує академік Нелля Григорівна Ничкало, - а потім взяла свою торбинку й сама пішла шукати ту маленьку початкову школу, про яку чула від дітей. Треба було йти через дуже багато залізничних колій, бо ця школа була на другому боці Волновахи - одного з великих залізничних вузлів Донбасу. Там була ще одна середня школа управління залізниці. Так і знайшла я свою рідну школу, Свою справді Першу Вчительку Елю Семенівну, яку полюбила та згадую все життя...».

На думку Неллі Ничкало, проблема народження Педагога – одна з найскладніших, адже ні диплом вищого педагогічного закладу, ні довідки-свідоцтва про закінчення різних курсів підвищення кваліфікації, ні великий педагогічний стаж не гарантують народження істинного Вчителя, Педагога від Бога. Для цього необхідно народитися Вчителем, любити і поважати дітей, людей, свою педагогічну працю та бути психологом, що тонко відчуває і розуміє емоції, почуття, риси характеру, тип темпераменту, психофізіологічні та соціально-психологічні властивості унікальної особистості кожного учня.

«Та скільки ж таких дітоненависників і раніше працювало в школі до пенсії, - зазначає Нелля Григорівна, - скільки ще й нині продовжують принижувати дітей, вбивати в них святе? Ніхто їх ніколи не виявляв, не рахував і ніхто не в змозі вирядити з школи. Зате й суспільство ніколи не зможе узагальнити цей «феномен зла» у школі та підрахувати заподіяну шкоду».

Ще з дитинства Нелля дуже хотіла бути вчителькою: «...В дитинстві ми часто грали в «школу» і я зазвичай обирала роль викладача. І хоча моя мама, яка 30 років пропрацювала вихователькою у дитячому садку (і я часто допомагала їй у роботі), мріяла, щоб я обрала професію медика, моїм покликанням була

педагогіка. І я ніколи в житті не пошкодувала, що стала педагогом, адже вчитель має те, що не вимірюється грошима, - це любов своїх вихованців».

Потім були роки навчання у Верхнянському педагогічному училищі Донецької області, коли, незважаючи на повоєнну бідність, найдорожчою цінністю для студентів були книжки (встановлювалися черги на їх прочитання), а Нелля на кожну свою стипендію - 25 карбованців - купувала нову книжку.

Отримавши диплом педагога, Нелля вступила на філологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, який успішно закінчила у 1965 році та стала вчителювати на Львівщині, допомагаючи дітям-сиротам (серед яких Юра Карпенчук – сирота, але талановитий художник, чия картина «Карпатська зима» є головною окрасою кабінету Неллі Григорівни).

Прагнення до науково-дослідницької діяльності привело її до наукової школи професора Едуарда Георгійовича Костяшкіна – завідувача лабораторії прогнозування розвитку школи НДІ загальної педагогіки АПН СРСР.

З великою повагою, любов'ю і вдячністю Нелля згадує свого вчителя та інших видатних учених-педагогів, які вплинули на її становлення як науковця – М.М. Скаткіна, М.К. Гончарова, М.О. Данилова, М.І. Болдирева, Ф.Ф. Корольова та інших: «У 1970 році під час відрядження до Москви сама знайшла свого Вчителя – доктора педагогічних наук, професора Едуарда Георгійовича Костяшкіна. Читала його сміливі на той час педагогічні статті, роздуми, задуми щодо концепції школи майбутнього. Перечитувала не раз його книгу про школу продовженого дня. Зателефонувала йому, відрекомендувалась, попросила знайти час для зустрічі з невідомою львів'янкою Неллею Ничкало. Назавтра прийшла до його кабінету (це було недалеко від Третьяковської галереї). Пам'ятаю, як сьогодні: величезний Костяшкін у малюсінькому кабінеті, і гора паперів і книжок на столі (такий «порядок», як нині на моєму робочому столі і вдома, й на роботі). Досі пам'ятаю той добрий ласкавий погляд Педагога. Від хвилювання заїкалась, не могла знайти потрібних слів. Та їх відразу знайшов Едуард Георгійович, який повірив тій маленькій учительці зі Львівщини і повів за собою у велику педагогічну науку. А потім було багато творчих зустрічей у Москві, в Інституті теорії та історії педагогіки (вул. Павла Корчагіна, 7), де Е.Г. Костяшкін заснував лабораторію педагогічного прогнозування.

Скільки незабутніх уроків високої порядності, людяності і принциповості дав мені Вчитель! Він спонукав до того, щоб на кожне педагогічне явище, на кожний факт з освітянського життя його далека львівська учениця дивилася всебічно, об'єктивно, застерігав від поспішних висновків...

Дякуючи саме Едуарду Георгійовичу, неодноразовим відвертим діалогам, до мене прийшло глибоке розуміння особливостей педагогічних систем Макаренка і Сухомлинського. А з ним - відчуття педагогічного щастя і особистих трагедій цих велетів педагогічної науки ХХ століття. Саме в ті роки я мала щастя тримати в руках і читати листи Василя Олександровича до мого Вчителя.

Якось непомітно Едуард Георгійович «здружив» усіх своїх учнів, пов'язав

їх незримими нитками творчої співпраці, довіри, любові один до одного. Це нас об'єднує й нині. Серед його учнів чимало докторів педнаук. Радію зтого, що наукова школа мого Вчителя живе й розвивається».

Творчо розвиваючи ідеї свого Вчителя, академік Нелля Григорівна Ничкало створила власну потужну наукову школу: 33доктора і 79кандидатівпедагогічних наук; серед яких відомі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Васильєв, І.Курляк, Н.Падун, Ю. Поліщук, А. Каплун, Г. Гребенюк, Т.М. Десятов, О.А.Дубасенюк, В.О. Зайчук, І.Л. Лікарчук, Г.М. Лактіонова, В.О. Радкевич, Б.М. Ступарик,Ф. Шльосек,О.І. Щербак та інші доктори та кандидати наук.

Кожна темакандидатської чи докторської дисертації, кожний науковий пошук для НелліНичкало та її «вихованців»- це тема окремої розмови. Це і сумніви, і незадоволення темпами і результатами праці, і складні переживання під час захисту дисертації, і радість перемоги після її успішного завершення. Та радість від здобутого результату минає дуже швидко, бо гріх гаяти час, бо треба спішити робити добро тайти вперед.

Нелля Григорівна зізнається: «Взаємовідносини з такими «вихованцями», які мають великий соціально-педагогічний досвід, своє бачення проблем, свої творчі нетрадиційні методики, - це дивний і особливий феномен. Тутспрацьовує система одвічного кола «учитель-учень». Часто раджуся зі своїми рідненькими кандидатами і докторами. Адже вони у дослідженні своїх проблем йдуть далі від свого вчителя. І це – закономірно, діалектично і перспективно.

Коли в наш складний час приходять такі хвилиночки щастя, то хочеться йти далі, шукати нове, допомагати тим, хто йде в науку зі своїм педагогічним доробком і перспективними устремліннями. Дуже радію, що всі мої вихованці - особливі люди, прекрасні педагоги, сповнені бажання творити нове, шукати шляхи оновлення освіти, її трансформацій на рубежі ХХІ століття. Поряд з ними я сама стаю ученицею, бо є чому повчитись, і є в кого».

Багато вихованців Н.Г. Ничкалознаначають, що в спілкуванні з нею стають сильнішими, мудрішими, красивішими. На думку її учнів, під керівництвом Неллі Григорівни не можна працювати погано, бо віру, надію, любов, якими вона оточує своїх вихованців, неможливо зрадити або проігнорувати.

Впевнено можна сказати, що НелляНичкало– Психолог від Бога. Доброзичлива, мудра, життєрадісна, вона заряджає оптимізмом і натхненням колег, учнів упродовж не одного десятка років своєї наукової, педагогічної та громадської діяльності.Адже стиль спілкування академіка Неллі ГригорівниНичкаломаємагічну силу нематеріальної мотивації, спонукаєїї учнівта співробітників до навчання, праці, творчості. Її компліменти, подяки, почуття гумору, схвальні заохочення надають сил, ентузіазму, творчого натхнення, впевненості в собі та бажання виправдати її надії і сподівання. «Я у Вас, мої рідні (любі,дорогі, шановні), не сумніваюся!», «Я впевнена, що Ви зможете ...!», «Мое сонечко ...!» і т.п. Вона вміє створити атмосферу вишуканої

інтелігентності, духовності, любові.

Науково-творчий тандем академіків Івана Андрійовича Зязюна та Неллі Григорівни Ничкало став основою створення в 1993 році Інституту педагогіки і психології професійної освіти (з 20.02.2007 року – Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих) в системі АПН України. Впродовж всього часу його існування Нелля Григорівна працює в ньому на громадських засадах, організовуючи міжнародні форуми, здійснюючи підготовку наукових кадрів, започатковуючи наукові педагогічні видання, готуючи сотні наукових праць (підручників, посібників, довідникових видань, статей).

Знаково, що прекрасний ювілей Неллі Григорівни Ничкало збігається з Днем вчителя, адже вона – Педагог від Бога.

В цей святковий день золотої щедрої осені колектив Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України сердечно вітає нашу рідну, любу і шановну Неллю Григорівну з ювілеєм і щиро бажає їй міцного здоров'я, щастя, родинного благополуччя, нових творчих ідей, планів, наснаги і Божої ласки на довгі літа. Дякуємо Вам за все!

Наталія Волошко,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу педагогічної психології і психології праці
ІПООД НАПН України